

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek (IVO) door middel van
bureauonderzoek en boringen aan de
Palmboomseweg 3 te Nisse, gemeente
Borsele (Z.)**

A.J. Wullink & M. Essink

ARC-Rapporten 2004-66

Groningen
17 maart 2005
ISSN 1574-6887

1 Inleiding

1.1 Administratieve gegevens van de onderzoekslocatie

ARC-Projectcode	2004/263
Soort onderzoek	Inventariserend veldonderzoek
Provincie	Zeeland
Gemeente	Borsele
Plaats	Nisse
Locatienaam	Palmboomseweg 3
Coördinaten	N: 50.309/386.154 O: 50.340/386.122 ZW: 50.263/386.065
Oppervlakte onderzoekslocatie	Ca. 300 m ²
Meldingsnummer ROB	CIS-code 7972
Bevoegd gezag	Gemeente Borsele Dhr. J. Koolen Postbus 1 4450 AA Heinkenszand Tel: 0113-238383, fax: 0113-561385 E-mail: info@borsele.nl
Adviseur	Provinciaal Archeoloog van Zeeland Drs. R.M. van Dierendonck Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ) Postbus 49 4330 AA Middelburg Tel: 0118-670780, fax: 0118-670880 E-mail: rm.van.dierendonck@scez.nl
Beheer en plaats van documentatie	Zeeuws Archeologisch Archief (ZAA) Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ) Postbus 49 4330 AA Middelburg Beheerder: J.B.B. Kuipers Tel: 0118-670870, fax: 0118-670880 E-mail: jjb.kuipers@scez.nl
Beheer en plaats van vondsten	Provinciaal Archeologisch Depot Zeeland Armeniaans Schuitvlot 1 Postbus 49

vervolg administratieve gegevens

4331 NL Middelburg
Beheerder: H. Hendrikse
Tel: 0118-623732
E-mail: h.hendrikse@zeelandnet.nl

Geologie Zeeklei en -zand met inschakelingen van veen
Geomorfologie Welvingen in plaatselijk gemoerneerde getijdeafzettingen

Autorisatie Drs. B. Bijl
 Hoofd vooronderzoek ARC bv
 Tel: 050-3687184
 E-mail: b.bijl@arcbv.nl

1.2 Aanleiding tot het onderzoek

Gemeente Borsele heeft aan Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) opdracht gegeven tot het uitvoeren van een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van bureauonderzoek en boringen. De aanleiding voor het onderzoek is de geplande uitbreiding van het Trekkermuseum, dat aan de Palmboomseweg 3 te Nisse is gevestigd. Tijdens de bouwwerkzaamheden zal de bodem worden verstoord. Daarom is, voorafgaand aan de werkzaamheden, een archeologisch onderzoek uitgevoerd.

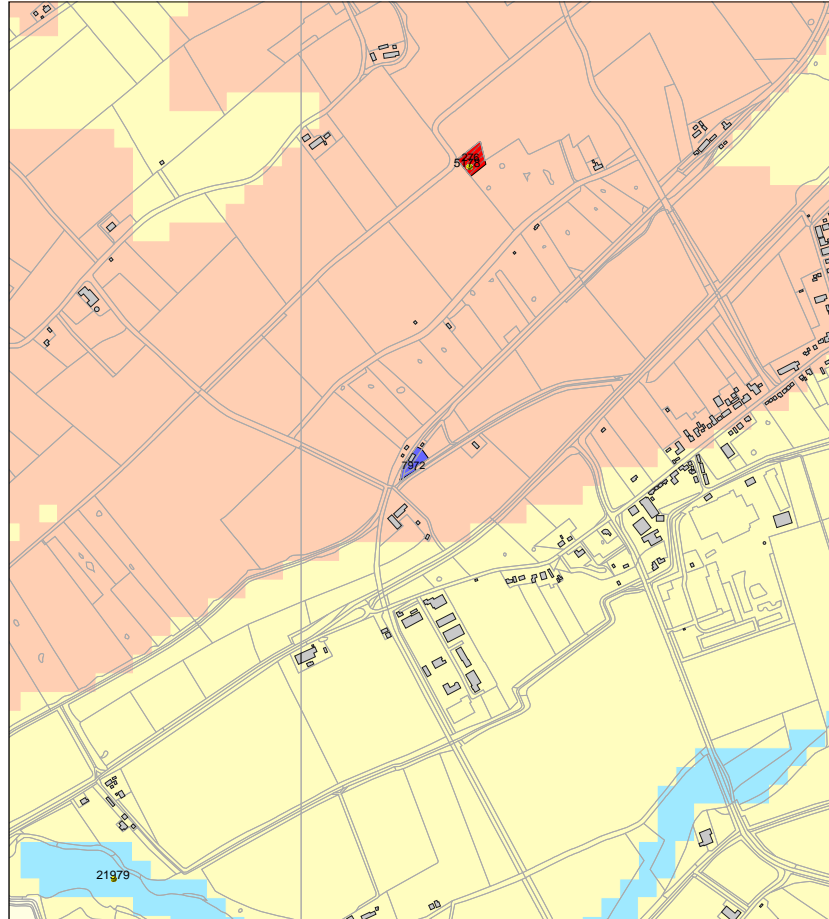
Het inventariserend veldonderzoek werd uitgevoerd door drs. A.J. Wullink en vond plaats op donderdag 11 november 2004. Mw. drs. M. Essink leverde een belangrijke bijdrage aan het bureauonderzoek en de verslaglegging.

1.3 Ligging van de onderzoekslocatie

De onderzoekslocatie is gelegen in het buitengebied tussen Nisse en 's-Gravenpolder, tussen de museumspoorlijn Goes-Borsele en de Koedijk. De onderzoekslocatie loopt uit in een punt (in het zuidwesten), daar waar de Koedijk en de spoorlijn elkaar en de Palmboomseweg snijden. Ten noordoosten van de onderzoekslocatie ligt een boomgaard. Tussen de Koedijk en de onderzoekslocatie ligt deels een greppel. Aan de noordkant van de spoorlijn is het voormalige station van Nisse gelegen. Het noordwestelijke deel van de onderzoekslocatie is verhard met tegels en klinkers. Op dit deel bevindt zich ook een loods, waarin het museum is gevestigd. (afb. 1 en 2). Het oppervlak van het onderzoeksgebied bedraagt ca. 300 m².

1.4 Doel van het onderzoek

Het onderzoek heeft als doel het bestuderen van de bodemopbouw van het terrein en het vaststellen van de eventuele aanwezigheid van archeologische sporen en/of vondsten. Indien een verstoorde bodemopbouw wordt aangetroffen, moet worden vastgesteld in welke mate de natuurlijke ondergrond of het oude maaiveld waarin archeologische sporen en/of vondsten te verwachten zijn, is verstoord.

Legenda

- WAARNEMINGEN
- HUIZEN
- TOP10 ((c)TDN)
- ONDERZOEKSMELDINGEN
- MONUMENTEN**
- archeologische betekenis
- archeologische waarde
- hoge archeologische waarde
- zeer hoge archeologische waarde
- zeer hoge arch waarde, beschermd
- IKAW**
- zeer lage trefkans
- lage trefkans
- middelhoge trefkans
- hoge trefkans
- lage trefkans (water)
- middelhoge trefkans (water)
- hoge trefkans (water)
- water
- niet gekarteerd

0 500 m

ROB
ArchisII

Afbeelding 1 Uitsnede uit de IKAW van Nisse. Bron: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek/Archis II, 10 november 2004. Onderzoeksmelding 7972 in de blauwe driehoek geeft de ligging van het onderzoeksgebied aan.

1.5 Werkwijze

Het onderzoek is uitgevoerd conform de eisen en normen zoals gesteld in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA) van het ministerie van OC&W, en volgens een standaard Programma van Eisen (PvE) opgesteld door de provincie Zeeland (Handleiding Programma's van Eisen Zeeland). De strategie die is uitgevoerd voor het onderzoek is die van een locatie met veen, met een middelhoge archeologische verwachtingswaarde (IKAW).

Om de doelstelling te kunnen verwezenlijken is het onderzoek opgesplitst in een bureauonderzoek en een veldonderzoek door middel van boringen.

Bureauonderzoek

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

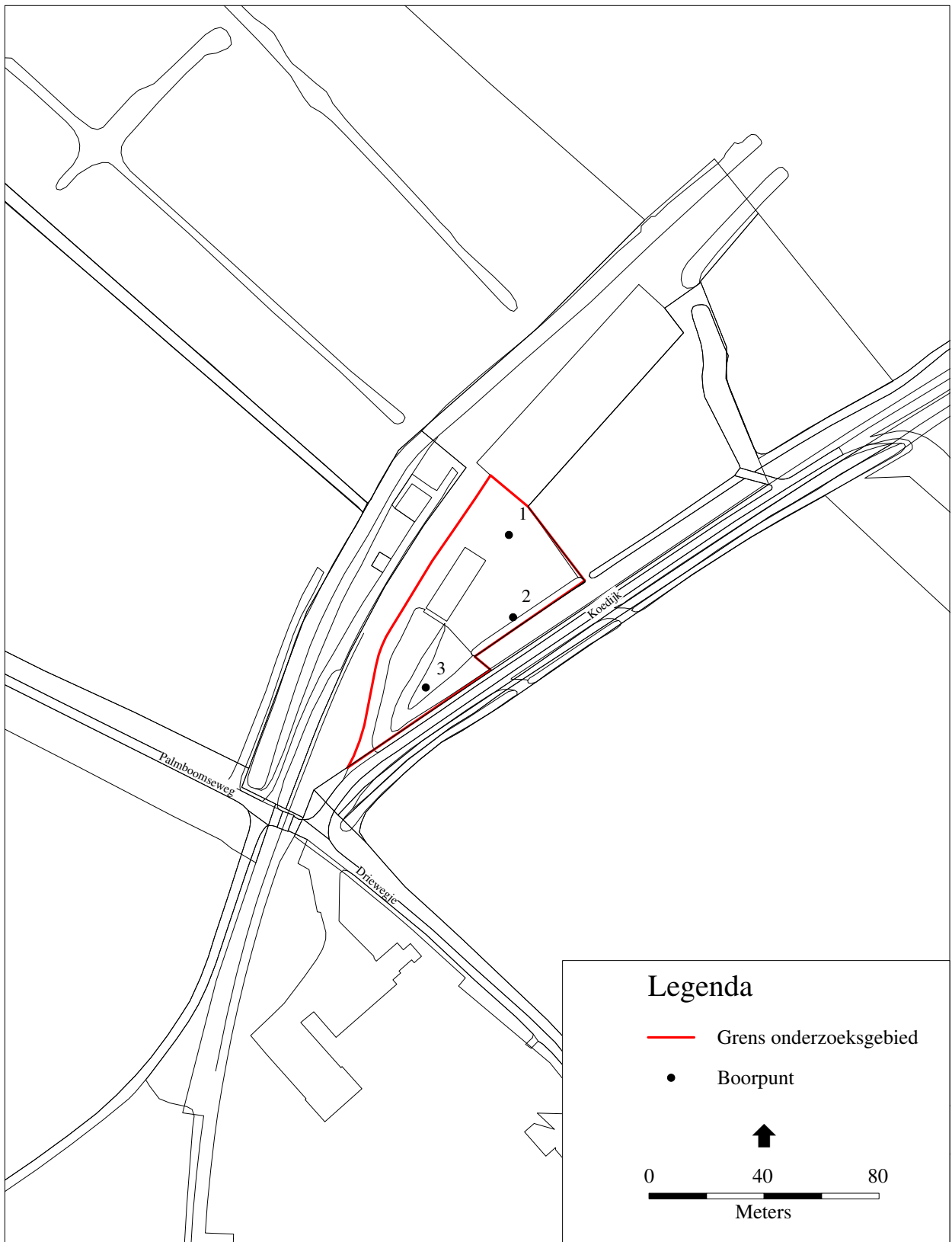
- Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW 2e generatie)
- Archis II (landelijke archeologische database)
- Bodemkaart van Nederland (kaartblad 48 Oost)
- Geomorfologische Kaart van Nederland (kaartblad 48 Oost)
- Grote Historische Provincie Atlas Zeeland 1856–1858
- Gemeente Atlas van Nederland 1865–1870 (www.rat.de/kuijsten/atlas)
- Grote Provincie Atlas Zeeland (kaartblad 65H)
- www.dewoonomgeving.nl
- www.borsele.nl
- www.borsele.net
- www.nisse.borsele.net

Veldonderzoek

Op het onderzoeksterrein zijn in totaal drie boringen gezet ten behoeve van de archeologie (zie afb. 2). Deze boringen werden verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele, indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen.

De boorkernen werden zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden waargenomen. Vervolgens werd de bodemopbouw per boring beschreven volgens het bodemclassificatiesysteem NEN 5104. Het sediment uit de boringen werd macroscopisch bekeken en er werd gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. Alle boringen zijn bemonsterd, deze monsters zijn gezeefd op een zeef met een maaswijdte van 2 mm.

Voor de boringen is gebruik gemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van 12 cm. Naast het boren is, voor zover mogelijk, een oppervlaktekartering uitgevoerd, bestaande uit het aflopen van het gehele terrein en het inspecteren van allerlei ontsluitingen waaronder molshopen.

Afbeelding 2 Ligging van de boorpunten. Kaart: B. Schomaker.

2 Resultaten

2.1 Bureauonderzoek

2.1.1 Geologie en landschap

Nisse is gelegen op het Zeeuwse eiland Zuid-Beveland, dat deel uit maakt van het zuidwestelijk zeekleigebied. Uit een paleogeografische reconstructie in De Mulder et al. (2003) blijkt dat dit gebied tot ca. 4500 jaar geleden deel uit maakt van een groot waddegebied in het getijdebekken van Zeeland. Vanaf dat moment neemt de mariene invloed af en verzoet het milieu. Hierdoor kan er veengroei plaatsvinden, hetgeen doorgaat tot in de Romeinse Tijd. In de Romeinse Tijd vindt er op het veen bewoning plaats. Door natuurlijke drainage door de Schelde en ontginning door de mens daalt de bodem en kan de zee vanaf 300 n. Chr. Zeeland weer binnendringen, waarbij grote delen van het veen verdwijnen door erosie. Uiteindelijk ontstaat er weer een waddegebied.

De kernen van de huidige Zeeuwse eilanden worden gevormd door de locaties waar het veen niet (helemaal) is verdwenen. Rond 1200 n. Chr. zijn deze kernen, die worden aangeduid als Oudland, bedijkt en afgesloten van verdere mariene invloed. De delen van Zeeland waar het veen na de Romeinse Tijd is verdwenen en die na 1200 n. Chr. zijn bedijkt, worden Nieuwland genoemd (Berendsen 1997).

Volgens de geologische overzichtskaart (1:600.000), gebaseerd op De Mulder et al. (2003), van het NITG-TNO worden in de omgeving van Nisse mariene zanden en kleien (Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Walcheren) aangetroffen, al dan niet afgewisseld met veenlagen (Formatie van Nieuwkoop). Volgens de Bodemkaart van Nederland bestaat het onderzoeksterrein uit hollebollige, gemoerde zeekleigronden met plaatselijk veen binnen 120 cm beneden maaiveld, zware zavel en lichte klei. De Geomorfologische Kaart meldt dat er in het onderzoeksgebied sprake is van welvingen in plaatselijk gemoerde getijafzettingen.

2.1.2 Bekende archeologische gegevens

De archeologische verwachting van het gebied waarin het onderzoeksterrein zich bevindt is volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW 2e generatie) middelhoog. De landelijke archeologische database Archis II maakt geen melding van archeologische vondsten in het gebied. Wel ligt er ten noorden van de onderzoekslocatie een vliedberg. Het gaat hierbij niet zoals de naam zou kunnen doen vermoeden om een door mensen opgeworpen heuvel waarop men zich tijdens hoog water in veiligheid kon brengen, maar om een kasteelberg of motte (mond. med. drs. R.M van Dierendonck). Deze vliedberg heeft de status van beschermd archeologisch monument (AMK-nummer 276).

2.1.3 Bekende historische gegevens

Nisse is gelegen op het Oudland.¹ Uit de compacte provincieatlas blijkt dat de Koedijk, vanuit Nisse gezien, de eerste dijk is richting de Westerschelde. Het is niet bekend wanneer de Koedijk is aangelegd. Wel staat op een kaart van de gemeente

¹www.borsele.nl/kernen

Nisse uit Kuypers Gemeenteatlas uit ca. 1865 voor een aantal polders het jaar van inpoldering weergegeven.² De tegen de Koedijk aangelegen Lange Nieuwlandpolder dateert bijvoorbeeld uit 1325 en het dorp 's-Gravenpolder, ten oosten van de dijk, is gesticht in 1317. De Koedijk is dus één van de dijken die ter bescherming van het Oudland zijn aangelegd. De onderzoekslocatie is tegen de westkant van de Koedijk gelegen en maakt dus deel uit van het Oudland. Op een kaart uit de Brusselse Atlas van Christiaan Sgroten uit 1573 is te zien dat de onderzoekslocatie in het hart van van Zuid-Beveland is gelegen. De eerste kaarten waarop de onderzoekslocatie in meer detail is te zien zijn kadastrale kaarten uit het begin van de 19e eeuw. Aan de 's-Gravenpolderse kant van de dijk is een hofstede gelegen, 'de Palmboom'. Aan de kant van Nisse zijn echter alleen onbebouwde percelen te zien. Dit is ook het geval op de kaarten uit Kuypers Gemeenteatlas. Op de historisch landgebruikskaart van Alterra in Archis is te zien dat de onderzoekslocatie rond 1900 in gebruik was als weiland. De spoorlijn Goes-Borsele en het station Nisse worden in 1927 in gebruik genomen.

2.1.4 Recent gebruik en verstoringgegevens

Uit een milieukundig onderzoek dat is uitgevoerd ten behoeve van de uitbreiding van het museum is de volgende informatie met betrekking tot de recente geschiedenis afkomstig.³ Op topografisch kaartmateriaal uit 1912 en 1956 is de onderzoekslocatie in gebruik als akkerland. Na 1962 is de locatie in gebruik geweest als boomgaard. De loods is gebouwd in 1986 en uitgebreid in 1987. Verder blijkt dat er op de onderzoekslocatie putten aanwezig zijn geweest die opgevuld zijn met tarragrond. Ook is de locatie deels opgehoogd met tarragrond, te weten onder de bebouwing en ten zuidoosten daarvan (ongeveer de helft van de onderzoekslocatie). Ook ligt er een septische tank op de zuidhoek van de loods. Uit de voorafgaand aan het onderzoek gedane KLIC-melding is gebleken dat de op het terrein aanwezige kabels en leidingen onder de huidige loods en het verharde deel van het terrein zijn gelegen. Dit gedeelte wordt dan ook ontzien tijdens het booronderzoek.

2.1.5 Specifieke archeologische verwachting

Op basis van de tijdens het bureauonderzoek verkregen informatie zoals deze in de voorgaande vier paragrafen is gepresenteerd, kan gesteld worden dat er geen concrete aanwijzingen zijn voor Romeinse of (post-) middeleeuwse bewoning. De specifieke archeologische verwachting voor het onderzoeksterrein is derhalve laag.

2.2 Veldonderzoek

De resultaten van het veldonderzoek zijn weergegeven in bijlage 1. Tijdens het veldonderzoek is gebleken dat de onderzoekslocatie, vergeleken met de naastgelegen boomgaard, is opgehoogd. Dit blijkt ook uit de geplaatste boringen, want er werd tot 50 à 120 cm beneden maaiveld (-mv) zand aangetroffen. Hieronder werd

²www.rat.de/kuysten/atlas

³Sagro Milieu Advies Zeeland B.V., rapport 840219.

tot 160 à 180 cm –mv stevige donkergrijze tot grijsblauwe siltige klei aangetroffen. De top van dit gerijpte kleipakket is zandiger en donkerder van kleur, dit is de voormalige bouwvoor. Dat de ophoging van recente datum is en het kleipakket ook recent verstoord is, blijkt uit de aanwezigheid van recent puin en plastic in de top van het kleipakket. In boring 1 wordt de stevige klei vanaf 160 cm –mv slapper.

In boring 1 wordt tussen 235 en 250 cm –mv een veenlaag aangetroffen met een dikte van 15 cm. De overgang naar de bovenliggende kleien is scherp, de overgang naar de onderliggende kleien geleidelijk. In boringen 2 en 3 wordt vanaf 180 cm –mv geoxideerd veen aangetroffen, dat geleidelijk over gaat in onveraard veen. In boring 2 is de veenlaag 55 cm dik, in boring 3 50 cm. Het geoxideerde veen wijst er op dat het veen een tijd aan het oppervlak moet hebben gelegen, bij een relatief lage grondwaterspiegel. Onder het veen wordt weer slappe klei aangetroffen dat geleidelijk zandiger wordt. Dat het geoxideerde veenpakket in boring 1 ontbreekt is, mogelijk het gevolg van moertering. Dit is het proces waarbij zout wordt gewonnen uit veen dat wordt afgegraven en verbrand.

2.3 Vondsten

Tijdens het archeologische onderzoek zijn geen vondsten in de boorkernen aangetroffen. Ook tijdens de oppervlaktekartering zijn geen vondsten gedaan. De top van het kleipakket en het geoxideerde veen is bemonsterd en gezeefd op een zeef met een maaswijdte van 2 mm. In de top van het kleipakket bleek wat recent puin, plastic en grind te zitten, maar er was geen sprake van archeologisch vondstmateriaal. Het geoxideerde veen was volledig vondstloos.

3 Conclusies

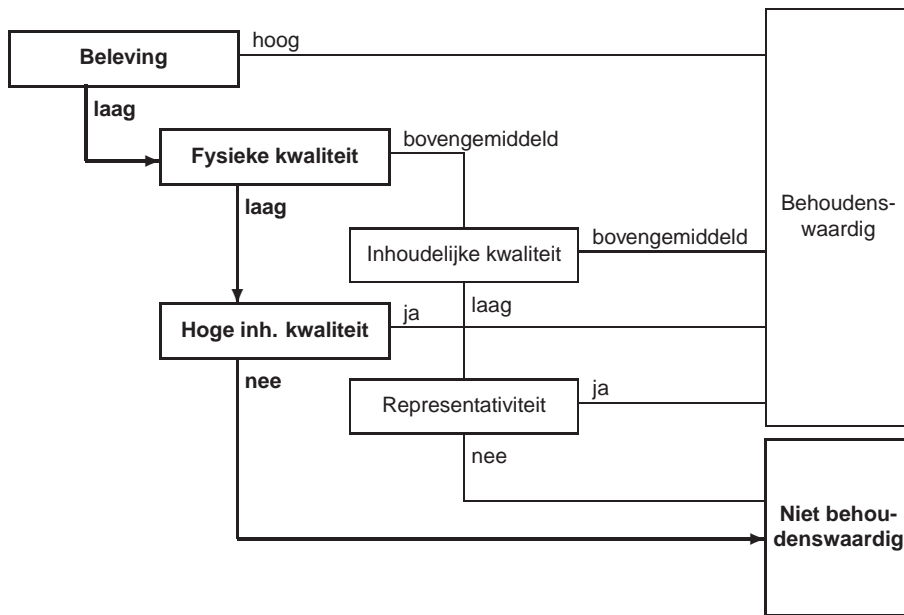
Uit de archeologisch inventariserend bureauonderzoek van het terrein van het Trekkermuseum te Nisse is gebleken dat de onderzoekslocatie is gelegen op het zogenaamde Oudland, dat rond 1200 n. Chr. is bedijkt. De onderzoekslocatie heeft altijd een agrarische bestemming gekend, vanaf 1962 als boomgaard. Er zijn geen aanwijzingen voor laat- of postmiddeleeuwse bewoning op dit terrein. De op de onderzoekslocatie aanwezige loods is gebouwd in 1986 en uitgebreid in 1987. Hierbij is het perceel opgehoogd met tarragrond. Ook is de tarragrond gebruikt om op het perceel aanwezige putten op te vullen.

Uit het inventariserende veldonderzoek komt naar voren dat onder het ophoogzand achtereenvolgens stevige gerijpte klei, veen en slappe klei – welke overgaat in meer zandiger afzettingen – wordt aangetroffen. De top van het gerijpte kleipakket is verstoord door (recente) landbouwactiviteiten. De top van het veen in boringen 2 en 3 is geoxideerd. Dit niveau representeert het maaiveld in de Romeinse Tijd, toen het veen aan de oppervlakte lag, terwijl de grondwaterspiegel relatief laag was. Deze situatie leidde tot zeer slechte conserveringsomstandigheden, ook voor eventuele archeologica. In boring 1 ontbreekt het geoxideerde veen, mogelijk als gevolg van moertering. Noch in de monsters van het voormalige maaiveld noch in het veraarde veen zijn archeologica aangetroffen. Ook in de nabije omgeving zijn geen archeologische vondsten of waarnemingen gedaan.

4 Waardering volgens KNA 2.0

Hieronder vindt u de waardering van de resultaten volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 2.0. De waardering bestaat uit een scoretabel met uitleg en een beslissingsdiagram. In de scoretabel worden de resultaten van het onderzoek van een gewicht voorzien (mogelijke scores: 1 t/m 3). Een laag getal representeert een lage waarde en een hoog getal een hoge waarde. In het beslissingsdiagram wordt op basis van de scores in de tabel bepaald of het object behoudenswaardig is. De behoudenswaardigheid van de vindplaats is het leidende criterium voor het bepalen van de noodzaak voor vervolgonderzoek. Een korte uitwerking van de criteria waarmee in de scoretabel rekening wordt gehouden vindt u in bijlage 2. Voor een volledige beschrijving van de normen en regels volgens welke deze waardering tot stand is gekomen, staat de website van het College voor de Archeologische Kwaliteit tot uw beschikking (www.cvak.org). U vindt de documentatie voor deze waardering onder 'KNA: inventariserend veldonderzoek'. Aangezien er tijdens het onderzoek geen archeologica zijn aangetroffen kunnen alle parameters laag (1) gescoord worden.

<i>Beleving</i>		opmerkingen	
schoonheid	–		
herinneringswaarde	–		
<i>Fysieke kwaliteit</i>		score	opmerkingen
gaafheid	1		
conservering	1		
<i>Inhoudelijke kwaliteit</i>		score	opmerkingen
zeldzaamheid	1		
informatiewaarde	1		
ensemblewaarde	1		
representativiteit	–		

5 Aanbeveling

Op basis van de conclusies en de waardering wordt de aanbeveling gedaan om geen vervolgonderzoek uit te voeren. Mochten er echter tijdens graafwerkzaamheden onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen, dan dient dit onverwijld te worden gemeld aan de Provinciaal Archeoloog van de provincie Zeeland, drs. R.M. van Dierendonck.

Literatuur

Berendsen, H.J.A., 1997. *Landschappelijk Nederland*. Assen (Fysische geografie van Nederland).

Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

Bijlage 1 Boorstaten

De afkortingen die in de tabel worden gebruikt:

Ks3	klei, sterk siltig	Vm	veen, mineraalarm	Ks1	klei, zwak siltig
Kz2	klei, matig zandig	Zs1	zand, zwak siltig	Ks2	klei, matig siltig
Kz3	klei, sterk zandig	Zs3	zand, sterk siltig	h1	zwak humeus

boring 1

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
50	Zs1		scherp	geelbruin	kalkrijk, opgebracht
70	Zs1		scherp	grijs	kalkrijk, zwak puinhoudend, opgebracht
100	Kz3	h1	geleidelijk	bruinzwart	bouwvoor, plantenwortels, kalkarm, puin, plastic
130	Ks3		geleidelijk	donkergrijs	zwak puinhoudend, plantenwortels, ijzervlekken, kalkarm, stevig
160	Ks2		geleidelijk	donkergrijs	ijzervlekken, kalkarm, stevig
235	Ks1		scherp	lichtgrijs	slap
250	Vm		geleidelijk	bruin	
280	Ks1			lichtgrijs	slap

boring 2

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
50	Zs1		scherp	geelbruin	kalkrijk, opgebracht
95	Ks3		geleidelijk	donkergrijszwart	kalkarm, plantenwortels, stevig
160	Ks2		scherp	donkergrijs	plantenwortels, ijzervlekken, kalkarm, stevig
180	Vm		geleidelijk	zwartbruin	geoxideerd
215	Vm		geleidelijk	bruin	houtresten
290	Ks1		geleidelijk	grijsbruin	kalkloos
380	Zs3			grijs	kalkloos

boring 3

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
50	Zs1		scherp	geelbruin	kalkrijk
120	Zs1		scherp	grijs	kalkrijk
125	Kz2	h1	scherp	donkergrijsbruin	kalkarm, stevig
180	Ks2		scherp	donkergrijsblauw	ijzervlekken, kalkarm, stevig
200	Vm		geleidelijk	bruinzwart	geoxideerd
230	Vm		scherp	bruin	houtresten
250	Ks1		scherp	grijsbruin	slap
300	Ks1			grijs	zandlaagjes (micro), slap

Bijlage 2 Waarderingscriteria conform KNA 2.0

<i>Beleving</i>		opmerkingen
schoonheid	–	zichtbaarheid vanaf het maaiveld als landschapselement; vorm en structuur; relatie met omgeving
herinneringswaarde	–	verbondenheid met feitelijk historische gebeurtenis; associatie met toegeschreven kwaliteit of betekenis
<i>Fysieke kwaliteit</i>		opmerkingen
gaaftheid	1/2/3	aanwezigheid sporen; gaaftheid sporen; ruimtelijke gaaftheid; stratigrafie intact; mobilia in situ; ruimtelijke relatie tussen mobilia onderling; ruimtelijke relatie tussen mobilia en sporen; aanwezigheid antropogeen biochemisch residu; stabiliteit van de natuurlijke omgeving
conservering	1/2/3	conservering artefacten (metaal/overig) conservering organisch materiaal
<i>Inhoudelijke kwaliteit</i>		opmerkingen
zeldzaamheid	1/2/3	het aantal vergelijkbare monumenten (monumenttypen) van goede kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld;
informatiewaarde	1/2/3	idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart opgraving/onderzoek van vergelijkbare monumenten binnen dezelfde archeoregio (minder/meer dan 5 jaar geleden; volledig/partieel); recent en systematisch onderzoek in de betreffende archeoregio; recent en systematisch onderzoek van de betreffende archeologische periode; passen binnen vastgesteld onderzoeksprogramma van universitair instituut, ROB of anderen
ensemblewaarde	1/2/3	synchrone context (voorkomen van monumenten uit dezelfde periode binnen de micro-regio; diachronen context (voorkomen van monumenten uit openvolgende perioden binnen de micro-regio; landschappelijke context (fysisch- en historischegeografische gaaftheid van het contemporaine landschap; aanwezigheid van contemporaine organische sedimenten in de directe omgeving
representativiteit	–	kenmerken voor een bepaald gebied en/of periode; het aantal vergelijkbare monumenten van goede fysieke kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld en waarvan behoud is gegarandeerd; idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart